

H17 - Jerntildeling, kastration, halekupering og tandslibning

Jerntildeling

For at sikre optimal tilvækst og trivsel ved pattegrisene, skal de tildeles jern.

1. Jern gives indenfor den første leveuge.
2. Jern tildeles i munden eller ved injektion i nakke eller lyskefold.
3. Ved brug af andre produkter, som f.eks. strøjern, kan det være vanskeligt at kontrollere, at alle pattegrise får dækket deres behov.
4. Ved brug af drikkejern kontrolleres ventilerne løbende for at sikre, at de ikke er tilstoppede eller drypper. Der kan være behov for injektion af jern til enkelte grise. Grisen bliver hvid, hvis den mangler jern.

Kastration

Kastration uden bedøvelse må foretages indenfor det 2. - 7. levedøgn. Høj hygiejne er vigtig for at undgå infektioner.

1. Benyt høreværn eller ørepropper.
2. Skift blad på kastrationskniv med fast interval, f.eks. mellem hvert hold eller efter 50 grise og desinficér.
3. Grisen skal smertelindres enten før kastrationen eller samtidigt med kastrationen.
4. Placér grisen så arbejdsstillingen er tilpas.
5. Skær eller klip så små åbninger som muligt, pres testikler ud, og skær sædstrengen over $\frac{1}{2}$ - 1 cm under testiklen.
6. Kontrollér for evt. tarmfremfald (posegris).
7. Sæt skånsomt grisen tilbage hurtigst muligt.
8. Rengør kastrationsredskaber efter brug.

Halekupering

Halekupering må ikke foretages rutinemæssigt.

1. Hvis der er dokumenteret et behov for halekupering, må mindst muligt, og højst halvdelen af halen kuperes. Det skal ske indenfor grisenes 2. - 4. levedøgn.
2. Opvarm halebrænderen, så halen brændes over i stedet for at skæres over.
3. Sørg for, at halen brændes over hele vejen igennem halen.
4. Tjek at halen, efter kupering, er brændt pænt og ikke bløder.
5. Sæt skånsomt grisen tilbage hurtigst muligt.
6. Efter brug rengøres halebrænderen.

Tandslibning

Tandslibning må ikke foretages rutinemæssigt, og under normale forhold er der ikke behov for tandslibning.

1. Hvis der er dokumenteret behov for tandslibning, må kun spidsen af hjørnetænderne slibes.
2. Undgå at beskadige tandkødet.
3. Hvis der slibes tænder, skal det ske indenfor grisens første fire levedøgn.

Pkt. Supplerende kommentarer - Jernbehandling	
1.	De første tre uger efter fødslen firedobles pattegrisenes vægt, så de skal danne meget blod i denne periode. Deres daglige jernbehov (ca. 7 mg) er væsentligt større end tilførslen med somælk (ca. 1 mg pr. gris pr. dag), hvorved det medfødte jerndepot (ca. 50 mg) er opbrugt efter ca. 1 uge.
2.	For at sikre at alle pattegrise får jern, skal tilskuddet af jern gives enten ved injektion eller oralt.
3.	Hvis der ikke er en høj hygiejne ved injektion, forøges risikoen for ledbetændelse.
4.	Ved brug af strøjern skal det gives over flere dage. Blege grise kan være tegn på, at forsyningen af jern er mangelfuld. Hvis der anvendes drikkejern i form af tilskudsfoder, skal pattegrisene være sikret tilstrækkelig adgang til væske i form af soens mælk.

Pkt. Supplerende kommentarer - Kastration	
1.	Lydniveauet overskrider den tilladte grænse, og det er nødvendigt at benytte høreværn.
2.	Det er vigtigt, at redskaberne holdes rene ved at rengøre dem i varmt vand og desinficere i sprit eller lignende mellem hver kastration. Dette er med til at forhindre infektioner samt skæreknuder, der oftest er forårsaget af dårlig hygiejne. Se H29 - Vigtige lovkrav i relation til farestalden.
3.	Pr. 1. januar 2011 er der indført lovkrav om smertebehandling i forbindelse med kastration. Behandlingen skal gives via injektion bag øret, enten samtidigt med kastrationen, eller før kastrationen (maks. 60 minutter før). De smertestillende lægemidler skal ordineres af dyrlægen. Se Bilag 18 - Smertelindring ved kastration samt H29 - Vigtige lovkrav i relation til farestalden.
4.	Kastration skal ske så tidligt som muligt indenfor grisens 2. - 7. levedøgn. Kastration må kun foretages af personer, der er uddannede til det, og har erfaring i det, ellers skal dyrlægen gennemføre kastrationerne. Kastration efter 7. levedøgn skal foretages af en dyrlæge , og skal foretages under længerevarende smertebehandling. Se Bilag 18 - Smertelindring ved kastration.
5.	Jo mindre åbningen er, jo mindre er risikoen for infektion. Det er kun lovligt at SKÆRE sædstrengene over. Denne metode har desuden den fordel, at den giver markant lavere dødelighed end hos hangrise, hvor sædstrengen er revet over.
6.	Grisen skal kastreres så tarmfremfald undgås. Sker dette alligevel, gøres følgende: <ul style="list-style-type: none"> • Ved tarmfremfald ud af kastrationshul aflives grisen • Ved tarmfremfald indenfor huden (brok / posegris) følges grisen efterfølgende nøje. Bliver brokken / posen for stor, aflives grisen.
7.	Grisen sættes tilbage hurtigst muligt for at modvirke stress. Der er forhøjet dødelighed, hvis grisene kastes / ikke sættes skånsomt ned.
8.	Vedrørende rengøring - se afsnittet om halekupering nedenfor.

Pkt. Supplerende kommentarer - Halekupering	
1.	Der kan være behov for at kupere grisenes haler. Hvis halekupering foretages uden bedøvelse, skal det ske indenfor pattegrisenes 2. - 4. levedøgn, og man må højst kupere halvdelen af halen. Se H29 - Vigtige lovkrav i relation til farestalden.
2.	Brænderen kan opvarmes med el eller gas. Udskift kniven så snart bladet ikke er skarpt. Sørg for at have ekstra knive liggende. Hold kniven ren, så brænderen fungerer optimalt.
3.	Undlad at have så travlt, at det er nødvendigt at trække / rive det sidste stykke af halen over.
4.	En blødende hale er indgangsvinkel for infektioner i led, langs ryggraden og i hjernen.
5.	Ingen yderligere kommentarer.
6.	Hvis halekuperingen ikke er hygiejnisk, kan det medføre betændelse i hjernen, halen eller ledbetændelse. Derfor skal redskaber m.m. holdes rene. Brug en stiv børste til at rengøre kniven.

Pkt. Supplerende kommentarer - Tandslibning	
1.	Der kan være behov for tandslibning for at beskytte de øvrige grise i kuldet og soens yver mod rifter og skrammer fra grisenes skarpe hjørnetænder. Klipning af tænder er forbudt. Se H29 - Vigtige lovkrav i relation til farestalden.
2.	Hvis der slibes for meget af tænderne, eller der sker skade på det omgivende tandkød, er der øget risiko for, at pattegrisene får ledbetændelse og blodforgiftning.
3.	Jævnfør H29 - Vigtige lovkrav i relation til farestalden.